

РАДОВИ НАСТАВНИКА И САРАДНИКА ФАСПЕР-А У МЕЂУНАРОДНИМ НАУЧНИМ ЧАСОПИСИМА*

Ненад Глумбић, Весна Вучинић

Универзитет у Београду,
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

Анализом су обухваћени научни чланци наставника и сарадника ФАСПЕР-а објављени у часописима цитираним у WoS-у, у периоду од 2008. до краја 2012. године. Подаци о фактору утицаја и индексу цитираности преузети су из Journal Citation Report. У наведеном периоду научне радове објављивало је 45 наставника и сарадника (67,3% женској и 32,7% мушкој пола), старости између 26. и 62. године (AC=45,56; SD=8,71). У истој години објављено је 78 радова у 36 различитих часописа са Томсонове ISI листе. У односу на импакт фактор 19 (24,4%) радова објављено је у врхунским, 3 (3,8%) у истакнутим и 56 (71,8%) у међународним научним часописима. Највећи број радова објављен је у часописима домаћих и регионалних издавача реферисаних у WoS-у, као и у часописима који се објављују у Америци и Уједињеном Краљевству. Неки радови су објављени у изв. предавачким часописима. Ова негативна тенденција се може превазићи ушањем новљавањем друштва кријеријума за процену научној достигнућа.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: цитирани индекс, наукометрија, издаваштво

* Рад је проистекао из пројеката „Социјална партиципација особа са интелектуалном ометеношћу“ (бр. 179017) и „Креирање протокола за процену едукативних потенцијала деце са сметњама у развоју као критеријума за израду индивидуалних образовних програма“ (бр. 179025), чију реализацију финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

УВОД

Захтеви за избор у звања, дефинисани Правилником о поступку и начину вредновања, и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача („Службени гласник РС”, бр. 110/05 и 50/06), као и захтеви садржани у Правилнику о стандардима и поступку за акредитацију високошколских установа и студијских програма, а који се односе на „квалитет“ наставника и сарадника подстакли су чланове научне заједнице у Србији да своје снаге усмере ка објављивању радова у часописима са Томсонове ISI листе, представљају научно-истраживачких резултата на међународним научним конференцијима, учешћу у националним и међународним пројектима. Готово невидљиво присуство наставника и сарадника Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију (ФАСПЕР) у часописима са ISI листе, до 2008. године (радове су објављивали, углавном у сопственим часописима и другим у Србији), добија сасвим нову димензију. Поређења ради, до 2008. тек неколико наставника ФАСПЕР-а објавило је око десетак радова у часописима са ISI листе. Након 2008. године, наставници и сарадници ФАСПЕР-а су значајно повећали интензитет научноистраживачке активности, без обзира на објективне тешкоће, заступљене у области друштвених наука, које и даље прате објављивање радова у часописима са ISI листе (низак ниво финансирања научне активности, недовољно искуства са образовањем и стручним усавршавањем изван земље, низак ниво професионалне мобилности, велика конкуренција и компликована процедура објављивања радова, затвореност часописа са SCI/SSCI листе), (Цветичанин и Петровић, 2013). Имајући то у виду у раду ћемо анализирати научну активност наставника и сарадника ФАСПЕР-а, у делу који се односи на радове објављене у часописима са ISI листе, у периоду од 2008. до 2012. године.

ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА

Ово истраживање, експлоративног типа, спроведено је у циљу утврђивања општег тренда публикавања научних радова наставника и сарадника ФАСПЕР-а у међународним научним часописима. Иако рад нема претензије да представља сциентометријску анализу публикованих радова, верујемо да се и на основу дескриптивних података могу уочити позитивне тенденције и негативни процеси у поступку објављивања и, последично, вредновања научно-истраживачког рада.

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Подаци о радовима наставника и сарадника ФАСПЕР-а, публикованим у научним часописима са ISI листе, прикупљени су на основу анализе документације која се користи за периодичну евалуацију научног рада, као и на основу података доступних на сајту Конзорцијума народних библиотека Србије за обједињену набавку (КОБСОН). За анализу су коришћени радови са ISI листе објављени у периоду од почетка 2008. до краја 2012. године. Имајући у виду да се, према постојећем *Правилнику о посљуйку и начину вредновања и квантитативном исказивању научно-истраживачких резултата истраживача* (2008) приликом одређивања М коефицијента може узети најповољнија класификација у периоду од три године овом анализом је обухваћен и један рад публикован у часопису који је две године касније сврстан у категорију М23 и један рад публикован 2012. године у часопису који је 2010. године последњи пут имао израчунат фактор утицаја. Анализом су обухваћени и часописи који су суспендовани са ISI листе због неправилности у цитирању. Сви подаци о часописима добијени су коришћењем *Journal Citation Reports® Science Edition* (Thomson Reuters) за одговарајућу годину.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА СА ДИСКУСИЈОМ

У периоду од 2008. до краја 2012. године наставници и сарадници Факултета објавили су своје радове у 36 различитих часописа са Томсонове ISI листе. Наведени часописи обухваћени су цитатним индексима *Science Citation Index Expanded* (SCIE) и (или) *Social Science Citation Index* (SSCI). Сви часописи са ISI листе подељени су у једну или више од 220 научних области. Дефектолози су у највећем броју случајева објављивали радове у часописима који припадају областима опште и специјалне едукације, истраживања у едукацији, рехабилитације, аудиологије и логопедије, али је немали број радова објављен и у часописима који припадају научној области педагошке психологије и различитим областима медицине. Доктори су, осим у часописима из хумане медицине, објављивали радове и у часописима из ветеринарске медицине, биологије и психологије. Психолози су ограничили своја интересовања на област психологије и психијатрије, док су лингвиста и социјални радник објавили радове у часописима који припадају њиховој матичној научној области. Оваква дистрибуција радова у различитим научним областима сасвим је очекивана, како због мултидисциплинарне природе спроведе-

них истраживања, тако и због великог броја публикованих радова чији коаутори припадају различитим научним областима.

У анализираном периоду радове у часописима са ISI листе објавило је 45 наставника и сарадника, 15 (33,3%) мушког и 30 (67,3%) женског пола, старости између 26. и 62. године (АС=45,56; СД=8,71). У односу на базично факултетско образовање аутора, 32 (71,1%) су дефектолози, шесторо (13,3%) су психолози; тројица (6,7%) су доктори и по један је филолог, машински инжењер, социјални радник и молекуларни биолог (2,2%). Дистрибуција аутора према полу, годинама старости и базичном факултетском образовању приближно одсликава општу дистрибуцију наставника и сарадника на ФАСПЕР-у. То се не може рећи и за дистрибуцију дефектолога по ужим научним областима, с обзиром на то да се међу дефектолозима, ауторима објављених радова, налази девет сомотопада, осам сурдолога, седам олигофренолога, четири логопеда, три тифлолога и један специјални педагог.

С обзиром на то да су у петогодишњем периоду неки испитаници изабрани у више звање, није нас интересовало у ком су звању аутори публикованих радова у овом тренутку. Уместо тога смо, на основу података о датуму избора у више звање, одредили у коме је звању био одређени наставник или сарадник у тренутку када је рад публикован. Тако смо дошли до закључка да су 44,1% свих радова публиковали ванредни професори; нешто мање од четвртине (24,6%) доценти; 20,3% редовни професори и 11% асистенти.

Највећи број аутора је објавио један (18 или 40%) или два рада (12 или 26,7%). По четири испитаника (8,9%) објавило је три, четири и пет радова. Један испитаник је објавио шест, један седам, а један чак 14 радова. Број аутора у раду креће се у распону од један до 13. Трећина свих радова (39 или 33,1%) има три коаутора. Нешто више од петине радова (25 или 21,2%) написала су четири коаутора. Два коаутора су евидентирани на 22 (18,6%) рада, док је пет коаутора забележено код 15 (12,7%) радова.

Од 78 радова скоро три четвртине (73,07%) никада није цитирано WoS-у. Седам радова (8,97%) цитирано је једном, пет радова (6,41%) цитирано је два пута; два рада (2,56%) цитирана су четири, односно седам пута; док је по један рад (1,28%) цитиран 5, 10, 11, 20 и 70 пута.

Највећи број радова објављен је у домаћим часописима који се налазе на ISI листи: девет радова је објављено у *Војносанијетском прегледу*; по седам у *Српском архиву за целокупно лекарство* и часопису *Психологија*; три рада су објављена у *Archives of Biological Sciences* и два рада у *Acta Veterinaria*. Од укупно објављених 78 радова, више од трећине (35,9%) је

штампано у домаћим часописима реферисаним у WoS-у. По бројности следе часописи чији се издавачи налазе на територији Уједињеног краљевства (11 радова) и САД (девет радова). Велики број радова објављен је у земљама бивше СФРЈ: девет радова је објављено у Босни и Херцеговини, четири у Хрватској и два у Словенији. У Русији су објављена три рада. Појединачни радови су објављени у Холандији, Пољској, Грчкој и Сингапуру. Осим три рада публикована на руском и два на словеначком језику, сви остали радови су штампани на енглеском језику. У ову групу спадају и четири рада штампана двојезично, на хрватском и енглеском језику.

Највећи број радова (56 или 71,8%) објављен је у међународним часописима. У истакнутим међународним часописима штампана су само три (3,8%) рада, док је 19 (24,4%) радова публиковано у врхунским међународним часописима.

Један од најчешће коришћених показатеља научне вредности часописа јесте његов фактор утицаја (Impact factor). У Табели 1 приказана је бројна вредност импакт фактора за период од две године који је претходно години публиковања часописа. Бројна вредност фактора утицаја за двогодишњи период добија се тако што се број цитата у последње две године подели укупним бројем радова објављених у те две године. Највећи импакт фактор имају часописи из области биохемије, молекуларне биологије, хематологије и кардиологије. Часописи из области специјалне едукације, рехабилитације и психологије имају, по правилу, значајно нижи фактор утицаја. Треба имати у виду да се импакт фактор може користити као значајан библиометријски индикатор вредности часописа и, сасвим посредно, радова објављених у том часопису. Међутим, употреба овог индикатора за процену квалитета појединачног рада или укупне научне продуктивности појединачних истраживача, није сасвим оправдана (Simons, 2008). Илустративан пример је налаз бразилских аутора (Oliveira et al., 2013) према којима, у области клиничке нефрологије и неуронаука није утврђена значајна корелација између просечне вредности фактора утицаја и било ког индикатора научне компетентности појединачних истраживача.

Табела 1 – Часописи са ISI листе у којима су објављени радови
наставника и сарадника ФАСПЕР-а

Часопис	год.	N	M	IF	базе	област	језик	земља
Journal of Biological Chemistry	2008	1	21	5,520	SCIE SCI	Биохемија и молекуларна биологија	енглески	САД
Vector Borne and Zoonotic Diseases	2008	1	21	2,195	SCIE	Инфективне болести; Јавно, еколошко и радно здравље	енглески	САД
Journal of Communication Disorders	2008 2010	2	21	1,452 1,433	SCIE SSCI	Аудиологија и логопедија; Лингвистика; Рехабилитација	енглески	САД
Srpski Arhiv za Celokupno Lekarstvo	2008-2012	7	23	0,194-0,228	SCIE	Медицина, општа и интерна	енглески	Србија
The British Journal of Developmental Disabilities	2008	1	23	0,300	SSCI	Специјална едукација; Рехабилитација	енглески	Уједињено краљевство
Research in Developmental Disabilities	2009-2012	5	21	2,483-4,410	SSCI	Специјална едукација; Рехабилитација	енглески	Уједињено краљевство
Blood	2009	1	21	10,555	SCIE SCI	Хематологија	енглески	САД
Circulation Research	2009	1	21	9,214	SCIE SCI	Хематологија; Кардиологија; Периферне васкуларне болести	енглески	САД
Journal of the Neurological Sciences	2009	1	22	2,324	SCIE SCI	Клиничка неурологија; Неуронауке	енглески	Холандија
Вопрос психологии	2009 2011	3	23	0,141 0,184	SSCI	Педагошка психологија	руски	Русија

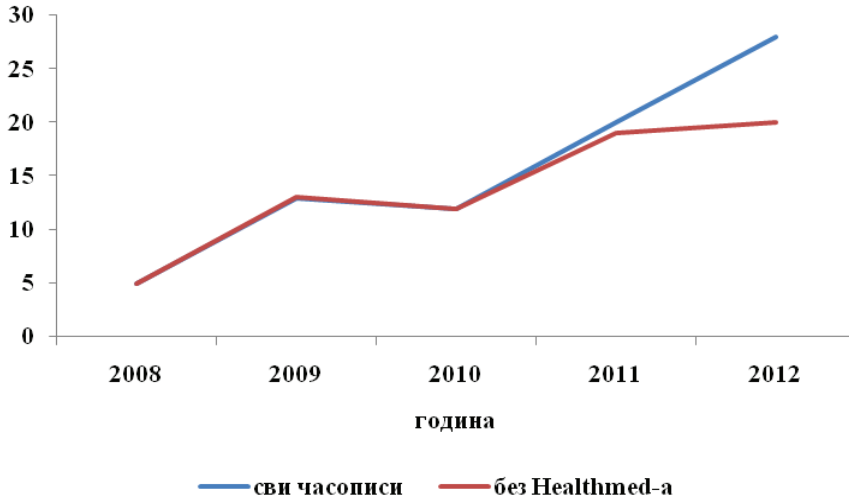
Psihologija	2009-2012	7	23	0,082-0,292	SSCI	Психологија, мултидисциплинарна	енглески	Србија
Archives of Biological Sciences	2009 2011	3	23	0,238 0,360	SCIE	Биологија	енглески	Србија
Journal of the Balkan Oncology	2009	1	23	0,600	SCIE	Онкологија	енглески	Грчка
Ljetopis studijskog centra socijalnog rada	2009	1	23	0,109	SSCI	Социјални рад	енглески хрватски	Хрватска
EMBO Journal	2010	1	21	10,124	SCIE SCI	Биохемија и молекуларна биологија; Биологија ћелије	енглески	Уједињено краљевство
European Journal of Neurology	2010	1	21	3,765	SCIE	Клиничка неурологија; Неуронауке	енглески	Уједињено краљевство
Didactica Slovenica	2010	2	23	0,134	SSCI	Едукација и истраживања у едукацији	словеначки	Словенија
Acta Veterinaria	2010 2011	2	23	0,169 0,167	SCIE	Ветеринарске науке	енглески	Србија
Vojnosanitetski pregled	2010-2012	9	23	0,179-0,210	SCIE	Медицина, општа и интерна	енглески	Србија
Journal of Endocrinological Investigation	2010	1	23	1,476	SCIE SCI	Ендокринологија и метаболизам	енглески	Италија
International Journal of Modern Physics B	2010	1	23	0,402	SCIE SCI	Физика: примењена, кондезовани материјали и математика	енглески	Сингапур
School psychology international	2011	1	21	2,162	SSCI	Педагошка психологија	енглески	Уједињено краљевство
Clinical Linguistics & Phonetics	2011	1	21	0,636	SCIE SSCI	Аудиологија и логопедија; Лингвистика; Рехабилитација	енглески	Уједињено краљевство
Journal of Voice	2011	1	22	1,390	SCIE	Оториноларингологија	енглески	САД

New Educational Review	2011	1	23	0,075	SSCI	Едукација и истраживања у едукацији	енглески	Пољска
Education and Training in Autism and Developmental Disabilities	2011	1	23	0,133	SSCI	Специјална едукација; Рехабилитација	енглески	САД
Croatian Journal of Education	2011 2012	3	23	0,220 0,125	SSCI	Едукација и истраживања у едукацији	енглески хрватски	Хрватска
Clinical Neurology and Neurosurgery	2011	1	23	1,581	SCIE	Клиничка неурологија; Хирургија	енглески	Холандија
Healthmed	2011 2012	9	23	0,435	SCIE	Медицина, општа и интерна	енглески	Босна
Disability and rehabilitation	2012	1	21	1,541	SCIE SSCI	Рехабилитација	енглески	Уједињено краљевство
Brain and Language	2012	1	21	3,386	SCIE SSCI SCI	Аудиологија и логопедија; Лингвистика; Неуронауке; Експериментална психологија.	енглески	САД
Otology & Neurology	2012	1	21	2,014	SCIE SCI	Клиничка неурологија; Оториноларингологија	енглески	САД
Journal of Intellectual Disability Research	2012	1	21	1,810	SSCI	Специјална едукација; Рехабилитација	енглески	Уједињено краљевство
International Journal of Educational Development	2012	1	22	1,000	SSCI	Специјална едукација; Рехабилитација	енглески	Уједињено краљевство
International Journal of Social Psychiatry	2012	2	23	1,504	SSCI	Психијатрија	енглески	Уједињено краљевство
European Journal of Social Work	2012	1	23	0,517	SSCI	Социјални рад	енглески	Уједињено краљевство

Аутори који први пут шаљу своје радове у неки од часописа са ISI листе бирају, по правилу, мање захтевне часописе са ниским импакт фактором. Константан притисак да се објављују научне публикације у реномираним међународним часописима добио је своју, колико сурову, толико и тачну ознаку – *publish or perish* (објави или нестани). Једна од штетних последица оваквог притиска јесте и појава тзв. предаторских издавача који, злоупотребом наплате система отвореног приступа, остварују профит (Beall, 2013). У недавно публикованом извештају о стању науке у Србији за 2012. годину, Национални савет за научни и технолошки развој (2013) је указао на неопходност формирања јединствене листе часописа који ће бити искључени из даљег процеса евалуације и при томе, апострофирао и часопис Healthmed. Реч је, заправо, о предаторском часопису који публикује радове без уобичајеног процеса рецензије наплаћајући од аутора значајне новчане суме. Импакт фактор у овом часопису је током низа година обезбеђиван углавном аутоцитатима, разменом цитата са другим предаторским часописом истог издавача и обилатим цитирањем радова од стране аутора из Србије (Šipka, 2012). Од 2012. године Healthmed се више не налази на Томсоновој ISI листи. Управо те године је број радова објављених у овом часопису значајно порастао.

Резултати приказани у Графикону 1 показују да се број радова објављених у часописима са ISI листе из године у годину повећава, али да уочени пораст броја научних публикација није равномеран. Тако је 2008. године објављено само пет чланака у часописима са ISI листе, 2009. је објављено 13, а 2010. године 12 научних публикација. Велики скок је забележен 2011. године када су наставници и сарадници ФАСПЕР-а објавили 20 радова. Само један од тих радова објављен је у часопису Healthmed. У последњој анализираној години ситуација се драстично мења. Број публикованих радова пење се на 28, али је у овој групи чак осам чланака публиковано у наведеном часопису сумњиве научне репутације. Баш као што фактор утицаја не може да се користи као мерило индивидуалних постигнућа аутора, тако се ни на основу чињенице да је научни часопис сумњиве репутације не може ништа закључити о квалитету појединачног рада објављеног у том часопису.

Графикон 1 – Број радова објављених у часописима са ISI листе

Тим пре је потребно предузети адекватне мере да се потенцијални аутори упознају са могућим злоупотребама појединих издавача. Треба рећи да се на листи часописа налази и *School psychology international* за кога, због изразитих неправилности у цитирању, није израчунат фактор утицаја за 2012. годину. Имајући у виду да је овај часопис само привремено суспендован, ипак смо га уврстили у нашу анализу.

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Анализа објављених радова показује да је у петогодишњем периоду публиковано 78 научних радова у 36 различитих часописа са Томсонове ISI листе. Аутори радова најчешће се опредељују за часописе домаћих издавача или издавача из земаља региона, са релативно ниским импакт фактором. Посебно забрињава пракса публикавања радова у тзв. предаторским часописима. Мерење појединачног научног учинка путем броја радова објављених у часописима са ISI листе може се довести у директну везу са уоченим тенденцијама. Стога би било неопходно да се у подзаконским актима којима се регулише вредновање научно-истраживачког рада јасно наведу листе часописа који неће бити узимани у обзир приликом бодовања, како појединаца, тако и научно-истраживачких пројеката; да се прецизно дефинишу критеријуми

за препознавање исте или сличне делатности других часописа и да се направи знатно већа разлика у бодовима који се остварују публикацијом радова у врхунским међународним часописима и међународним часописима.

ЛИТЕРАТУРА

1. Beall, J. (2013). Medical Publishing Triage-Chronicling Predatory Open Access Publishers. *Annals of Medicine and Surgery*, 2(2).
2. Brumback, R. A. (2009). Impact Factor Wars: Episode V-The Empire Strikes Back. *Journal of Child Neurology*, 24(3), 260.
3. Цветичанин, П, Петровић, М. (2013). Капацитети, праксе и проблеми научно-истраживачке заједнице у Србији у Стошић, И., Радовановић, Б., Ђукић М. (редактори) *Истраживања у области друштвених наука у Србији: преглед стања, карактеристични проблеми и препоруке*, (16-83). Београд: Институт економских наука.
4. Национални савет за науку и технолошки развој (2013). Извештај о стању науке у Србији за 2012. годину, са предлозима и сугестијама за наредну годину.
5. Oliveira, E. A., Peicots-Filho, R., Martelli, D. R., Quirino, I. G., Oliveira, M. C. L., Duarte, M. G., ... & Martelli-Júnior, H. (2013). Is there a correlation between journal impact factor and researchers' performance? A study comprising the fields of clinical nephrology and neurosciences. *Scientometrics*, 1-12.
6. Simons, K. (2008). The misused impact factor. *Science*, 322(5899), 165-165.
7. Šipka, P. (2012). *Legitimacy of citations in predatory publishing: the case of proliferation of papers by Serbian authors in two Bosnian WoS indexed journals*. CEES Occasional Paper Series; no. 2012 12 2. Retrieved from <http://www.ceon.rs/ops/12122> ISBN 978 86 89475 00 5

ARTICLES OF FASPER TEACHING STUFF IN INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNALS

NENAD GLUMBIĆ, VESNA VUČINIĆ

University of Belgrade – Faculty of Special Education and Rehabilitation

SUMMARY

The analysis included all scientific articles published by FASPER teacher stuff in international scientific journals covered in WoS published in the course of 2008-2012. Impact factors and citation rates were taken from JCR. The articles were published by 45 teachers and assistants (67.3% of whom were females), aged from 26 to 62 ($M=45.56$; $SD=8.71$). In the course of five-year period 78 articles were published in 36 different journals covered in Thompson ISI list. According to the journals' impact factor 19 (24.4%) articles were published in top-level international journals; 3 (3.8%) papers were published in the prominent international journals, while 56 (71.8%) were published in international journals. Majority of the articles were published in Serbian and regional WoS journals, as well as in the journals published in United Kingdom and USA. Some of the articles were published in one so-called predatory journal. This negative tendency could be overcome by establishing different criteria for assessment of scientific performances.

KEY WORDS: citation index, scientometry, publishing